

LIETUVOS MOKINIŲ ETNINĖS KULTŪROS OLIMPIADA
ŠALIES ETAPAS
ETNOKULTŪRINIO PAŽINIMO TESTAS

5–8 klasės

Užduočių atlikimo laikas 45 min.

VERTINIMO KOMISIJOS NARIAMS

Vertinimas

Galimų taškų skaičius
60

Vilnius
2021 m. balandžio 23 d.

1. Pažiūrėkite vaizdo įrašą apie Kūčias. Kokie tradiciniai Kūčių papročiai užfiksuoti įrašė? Išvardinkite 4 papročius.

<https://www.youtube.com/watch?v=MQ12rC8l0MA>

1. Šiaudai po staltiese.
  2. Kalėdaičio dalijimas.
  3. Visos šeimos vakarienė.
  4. Tradiciniai patiekalai.
- (Galimi ir kiti variantai, pvz., būrimai, bendra malda, stalo nenukraustymas)

4 taškai

2. Tai vienos kalendorinės šventės etnografinis aprašas. Įrašykite į praleistas vietas šventės pavadinimą:

Kupiškio apylinkėse šventę pradėdavo kerdžius, kuris dar prieš saulės patekėjimą užtrimituodavo, duodamas ženklą keltis. Tokią dieną piemenų raginti ilgai nereikėjo, kiekvienas stengdavosi kuo anksčiau savo bandą išginti ir užgroti ..... rageliu. Tokią dūdelę kiekvienas piemuo ..... pasidarydavo iš alksnio ar iš žilvičio išsukęs, o kad geriau skambėtų, prie jos pridurdavo kiaurą jaučio ragą. Vėliausiai išginusį piemenį visus metus vadindavo „spirgučiu“.

Įrašoma: Sekminių, Sekminėms

1 taškas

3. Apie kokią kalendorinę šventę pasakojama šiame apraše? Įrašykite praleistą šventės pavadinimą.

Švenčionių šeimininkės per visas tris ..... dienas – sekmadienį, pirmadienį ir antradienį – virėdavo riebią rasalienę iš ruginių miltų raugalo ar burokų rasalo užsrėbti prie gausiai valgomų blynų tam, „kad daržovės geriau derėtų“.

Įrašoma: Užgavėnių

1 taškas

4. Atpažinkite, kokių tradicinių kalendorinių švenčių akimirkos užfiksuotos nuotraukose.

Sekminės

Velykos

Jurginės

Vėlinės

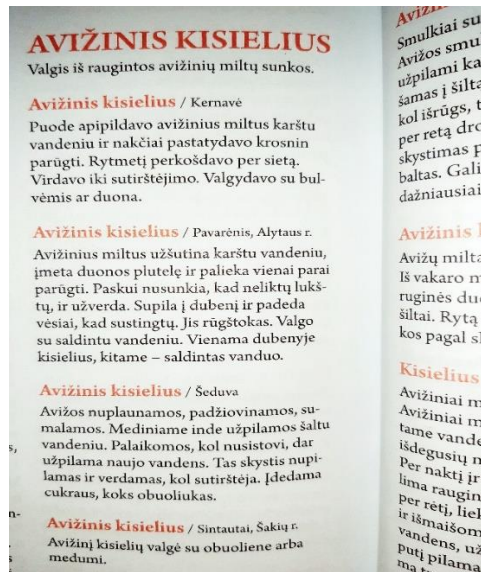
4 taškai

5. Apie kokią dieną čia kalbama: „Diena pailgėjo per gaidžio žingsnį“.

Sausio 6 d., Trys karaliai (teisingas bet kuris iš šių atsakymų)

1 taškas

6. Peržvelkite patiekalo receptus, publikuotus Birutės Imbrasienės knygoje „Lietuvių kulinarijos paveldas“. Kokiai kalendorinei šventei šis patiekalas gamintas? Pažymėkite vieną teisingą atsakymą.

- Žolinei
- Vėlinėms
- Velykoms
- Užgavėnėms
- Kūčioms +
- Joninėms

1 taškas

7. Tradiciniame lietuvių švenčių kalendoriuje svarbi reikšmė teikiama paukščiams. Tai ir vieversio, ir pempės, ir gandro diena. Tautosakoje turime daug mįslių, pamėgdžiojimų, skirtų paukščiams. Parinkite, koks pamėgdžiojimas kuriam paukščiui tiktų:

Kinkyk, kinkyk, kinkyk,
 Važiuok, važiuok, važiuok,
 Vadelėk, vadelėk, vadelėk,
 Tprrrrrrr, tprrrrrrrrr, tprrrrrrrrr!

lakštingala

Kelk, Jurgut,
 Darbas krut.
 Dalgę plak,
 Pievon kak.
 Darbą tu
 Ten atlik,
 Put pilik,
 Put pilik!

putpelė

Čiaku, čiaku,
 Viršum medžių kirsiu šakų!
 Tak... tak... taku,

Medį plaku!
Kai paplaksiu,
Kirminėlių rasiu!

genys

Čir vir vir, pavasaris, pavasaris!
Niekas mane nelesina –
Aš pats, aš pats, aš pats!

vieversys

4 taškai

8. Perskaitykite tekstą apie riešutus. Įrašykite, per kurią kalendorinę šventę riešutai valgomi kaip apeiginis patiekalas.

Kai surenka gerai prinokusius riešutus, kuriuos nuo lazdyno nupurto, supila juos į molinį arba šlyninį puodą, sandariai uždengia dangteliu ir miltuvėje arba bulvinėje pakasa į žemę kokių 35 cm gilumoje. Taip riešutai išsilaiko kaip švieži, ką tik nuo lazdyno nuimti.

..... tuos riešutus iškasa ir po vakarienės papila ant stalo. Kiekvienas šeimos narys ima sau kiek riešutų, spaustukais arba kūjeliu išsigliaudo, suberia į bliūdėlį, įsideda medaus, sumaišo ir kaip didžiausią skanėstą valgo.

(*Senovinis kalendorius mažiesiems. Rudenėlis, p. 36*)

Įrašoma: Kūčioms

1 taškas

9. Kokiai metų rato šventei priskirtumėte šią oraciją? Pažymėkite teisingą atsakymą:

*Aš mažas vaikelis kaip pupų pėdelis,
Skyniau šakelę, mečiau ant kelio
Kur Viešpatis jojo, linksmi giedojo,
Kur Viešpatis žengė, rūbais žemę dengė.
Opt! Porą kiaušinių copt!*

(Iš knygos „Lingu palingu balti suoleliai“, p. 196)

- Užgavėnėms
- Sekminėms
- Velykoms +

1 taškas

10. Kokius personažus vaizduoja skaičiais pažymėtos Užgavėnių kaukės?

1. Ragana/Ubagė. 2. Velnias. 3. Lašininis ir Kanapinis. 4. Nuotaka

4 taškai

11. Įrašykite kalendorinės šventės pavadinimą:

Data	Šventės pavadinimas		Šventės aprašymas
Kovo 4 d.	Šv. Kazimiero diena		Apsilankiusieji turguje parneša lauktuvių širdies formos meduolių, miestų gatvėmis vyksta šventinės procesijos.
Balandžio 23 d.	Jurginės		Kepama apeiginė duona. Kai kur ši duona buvo užkasama dirvoje, siekiant simboliškai užtikrinti derlingumą, arba su ja tiesiog buvo apeinami gyvuliai, laukai. Apeidavo gyvulius ar laukus ir su dažytais kiaušiniais

2 taškai

12. Kurios iš šių kalendorinių švenčių kilnojamoms? Pažymėkite du teisingus atsakymus.

- Devintinės+
- Sekminės+
- Žolinė
- Joninės
- Šv. Andriejaus

2 taškai

13. Kokios šventės simboli matote paveikslėlyje?

1 taškas

Verbų sekmadienio, Velykų

14. Apžiūrėkite tradiciškai Vilniaus krašte rišamas verbas. Suskirstykite jas pagal rūšis – plokščioji, figūrinė, volelinė (kiliminė).

1. Volelinė (kiliminė)

2. Plokščioji

3. Figūrinė

3 taškai

15. Kaip vadinasi kalendorinė šventė, kai pradedamas pjauti vasarojus, o bažnyčioje šventinamos puokštės? Pažymėkite vieną teisingą atsakymą:

- Kupolinė
- Sekminės
- Žolinė +

1 taškas

16. Kas vadinama kalėdojimu? Pažymėkite du teisingus atsakymus:

- Kaladės vilkimo po kaimą paprotys
- Persirengėlių vaikščiojimas iš kiemo į kiemą ir sveikinimas linkint gerų metų +
- Kunigo apsilankymas kalėdiniu laikotarpiu +
- Dalijimasis kalėdaičiu

2 taškai

17. Per kokias dar dvi šventes, išskyrus Velykas ir Atvelykį, marginami kiaušiniai?

Per Jurgines, Sekmines.

2 taškai

18. Nuo senų senovės buvo tikima, kad gandras, Gandrinėms parlėkdamas, parsineša ir vieną paukštelį ant savo uodegos.

18.1. Kokį paukštelį ant savo uodegos parsineša gandras? Pažymėkite vieną teisingą atsakymą:

- Dagilį
- Blezdingą
- Kiele +
- Kikilį
- Pempę

1 taškas

18.2. Ką šis paukštelis, parsikridęs kartu su gandru, turėdavęs nuveikti? Pažymėkite vieną teisingą atsakymą:

- Padėdavo gandrui susirasti varlių
- Parodydavo gandrui lizdo vietą
- Išspardydavo paskutinius ledus +
- Pranešdavo žmonėms apie tikrąjį pavasarį

1 taškas

19. Kas yra lalauninkai?

- Vaikai, prašantys margučių
- Kaimynai, kurie vaikams nedavė kiaušinių
- Velykų metu aplankantys žmonės, dainuojantys velykines dainas, giesmes +

1 taškas

20. Kuris laikotarpis tarp švenčių lietuvių vadinamas mėsiedu?

Tarp Kalėdų ir Užgavėnių

1 taškas

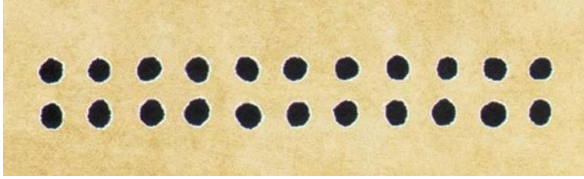

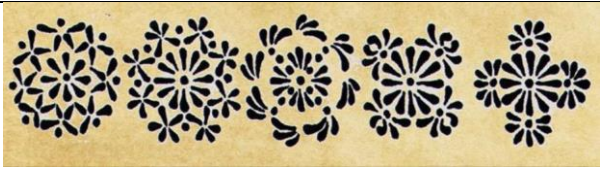
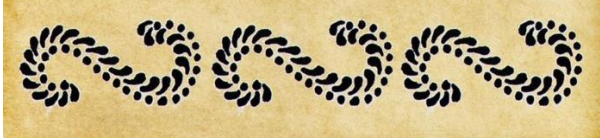

21. Kokie draudimai būdingi advento laikotarpiui? Pažymėkite 3 teisingus atsakymus:

- Draudimas šokti +
- Draudimas kirsti medžius +
- Draudimas dainuoti kalėdines dainas
- Draudimas eiti į pirtį
- Draudimas lankyti kaimynus
- Draudimas kelti vestuves +

3 taškai

22. Išžiūrėkite į simbolius, naudojamus margučių raštuose:

	Taškas	Simbolizuoja visa ko pradžią ir kilmę
	Paukščio pėdutės	Simbolizuoja vaisingumą
	Saulės simboliai – apskritimai	Simbolizuoja besisukantį gyvybės ratą
	Dantyti ir taškuoti ratai, supantys saulę	Simbolizuoja žemę, suartą, įdirbtą dirvą. Suartos dirvos simbolis – Žemynos ženklas
	Stilizuoja raidė S – žalčio ženklas	Gyvybės, energijos ir nemirtingumo simbolis, tikima, suteikiantis stiprybės

Kokius iš nurodytų lentelėje simbolių atpažįstate margutyje?

Žaltys, saulė, taškai

3 taškai

23. Pasižiūrėkite į pateiktas nuotraukas.

23.1 Kokios pavasario šventės metu Vilniuje vykdavo šios iškilmingos teatralizuotos procesijos?

Šv. Kazimiero, Kazimierinių

1 taškas

23.2. Su kokios istorinės asmenybės vardu susijęs nuotraukoje matomos mugės pavadinimas?

su karaliaičio Kazimiero Jogailaičio

1 taškas

24. Pasižiūrėkite į Adolfo Andriejaus Viluckio tautodailės darbą.

Tai viena labiausiai paplitusių šventųjų lietuvių liaudies skulptūroje. Ji visada vaizduojama laikanti simbolinį duonos kepalėlį. Tautosakoje užfiksuotas ir toks kreipinys į ją: „Šventa *Agota*, ugnelės patronka, apdenk ploščium savo“. Įrašykite šventosios vardą.

Įrašoma: *Agota*

1 taškas

25. Ar šie 4 pavadinimai reiškia tą pačią kalendorinę šventę?

- Paruginė
- Sambaris
- Rytelis
- Sekminės

1 taškas

Atsakymas: taip

26. Įrašykite po du vasaros ir rudens kalendorinių švenčių pavadinimus:

- Vasaros: 1. *Joninės*
2. *Žolinės*
- Rudens: 1. *Rudens lygiadienis*
2. *Vėlinės*
(Galimi ir kiti variantai)

4 taškai

27. Pasiklausykite dainos. Per kokį kalendorinį laikotarpį buvo dainuojama ši daina?

<https://www.youtube.com/watch?v=SOACSXrz5zk&list=PL132EF83DB954B469>

Advento–Kalėdų

1 taškas

28. Pasiklausykite dainos. Per kokią kalendorinę šventę buvo dainuojama ši daina?

<https://www.youtube.com/watch?v=d0qPBQ7l9rM&list=PLrLh0Vet5pcKbECYJemsOyZUGEYwqciUF&index=6>

Per Velykas

1 taškas

29. Pasiklausykite dainos. Per kokią kalendorinę šventę buvo dainuojama ši daina?

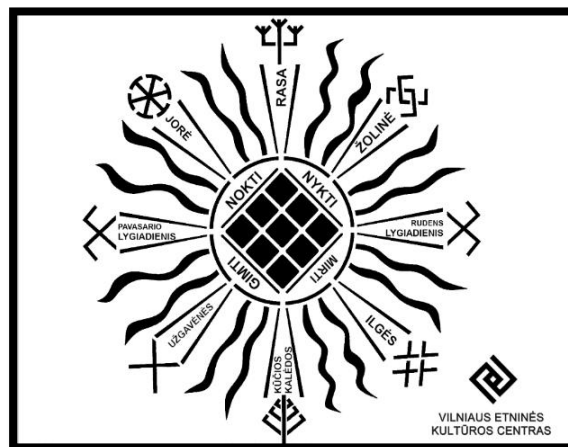
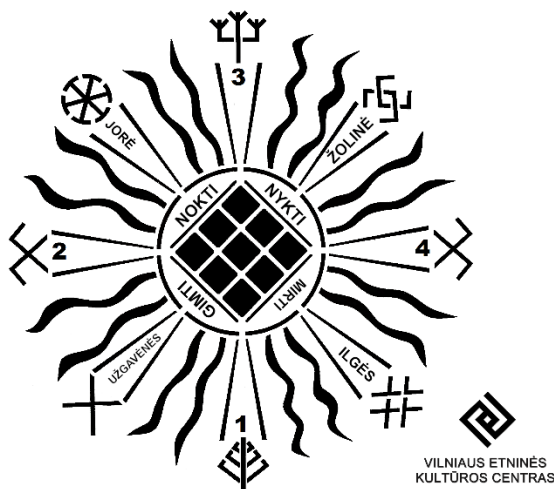
https://www.youtube.com/watch?v=D_YfQrI5j5k

Per Jurgines

1 taškas

30. Pasižiūrėkite į simbolinį lietuvių kalendorių – Rėdos ratą, kuriame pažymėti švenčių simboliai. Pažymėkite numerius iš Rėdos rato prie žemiau surašytų 4-ių švenčių, susijusių su išskirtinėmis saulės padėtimis.

Paveikslukas komisijos nariams

Paveikslukas komisijos nariams

- Rasos (Joninės, Kupolės) - 3
- Rudens lygiadienis - 4
- Pavasario lygiadienis - 2
- Kūčios, Kalėdos - 1

4 taškai

Nuotraukų ir vaizdo įrašų šaltiniai:

1. <https://www.youtube.com/watch?v=MQ12rC8I0MA>
2. <http://pakruojo.krastas.lt/?data=2010-05-26&rub=1144745056&id=1274709667>
3. <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/unikali-tradicija-gyva-margionyse-tebekurenami-veliniu-lauzai-56-1054112>
4. <http://www.llbm.lt/kur-ir-kada-surengtas-pirmasis-viesas-sv-velyku-renginys-lietuvoje/>
5. Aurelijos Rusteikienės nuotrauka (Jurginės)
6. Nuotr. Marian Dzvinel_welovelithuania.com
7. Šv. Agota. 2020 m., medis, drožyba, polichromija, 86×15 cm, autorius Adolfas Andriejus Viluckis, nuotraukos autorius Flavijus Piliponis, nuotrauka priklauso Lietuvos nacionaliniam kultūros centrai.
8. <https://vilniausgalerija.lt/2020/03/03/nenukoronuotas-kaziukas-kviecia-nerti-i-muge-su-lietuvos-regionais/>
9. <https://www.youtube.com/watch?v=SOACsXrz5zk&list=PL132EF83DB954B469>
10. <https://www.youtube.com/watch?v=d0qPBQ7l9rM&list=PLrLh0Vet5pcKbECYJemsOyZUGEYwqciUF&index=6>
11. https://www.youtube.com/watch?v=D_YfQrI5j5k
12. Vilniaus etninės kultūros centro 2020 m. kalendoriaus iliustracija
13. <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1357326/prasideda-vilniaus-kaziuko-muge-kuri-sikart-virtuali>
14. https://lt.wikipedia.org/wiki/Kazimieras_Jogailaitis
15. <https://alkas.lt/2017/03/05/baigesi-414-oji-kaziuko-muge-nuotraukos-video/>